

СТАНОВИЩЕ

върху дисертационен труд, представен за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“ по научна специалност „Теория и методика на физическото възпитание и спортната тренировка (вкл. Методика на лечебната физкултура)“, професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по физическо възпитание на тема:
Взаимна детерминираност на психическото и физическото развитие на ученици към НСА „Васил Левски“, катедра „Теория на физическото възпитание“

Автор на труда: Велимира Гаврилова Стайкова - Протогерова

Научен ръководител: доц. Боянка Илиева Пенева - Тонева, доктор

Автор на становище: доц. Веселина Георгиева Иванова, доктор, Тракийски университет, гр. Стара Загора

1. Актуалност на темата на дисертационния труд

Проблемът за био-психо-социалното единство като основа за хармонично развитие на човека и неговото съблюдаване още от най-ранна възраст се очертава като все по-актуален в съвременето, белязано с огромни постижения във всички сфери на жизнедейността и тяхното невинаги позитивно отражение върху човешкото благополучие и здраве.

В такъв контекст с приложна стойност е представеният дисертационен труд, който поставя фокус върху неизследвана в областта на теорията на физическото възпитание тема. Очертаният възглед, че цит.: *„правилният подход за изясняване и контролиране на същността на човешката дейност е детерминизмът“* позволява на Велимира Протогерова откриването на нови закономерности, обогатяващи научните знания за единството между психическото и физическото, значението на това единство за повишаване ефективността на практическите действия и благоприятното им влияние върху здравето на човека.

2. Процедура и документация по конкурса

Процесуалната валидност на процедурата е подкрепена с административни документи, подготвени в съответствие с академичните изисквания за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“ по научната специалност „Теория и методика на физическото възпитание и спортната тренировка (вкл. Методика на лечебната физкултура)“. Приложени са три научни публикации, които отразяват изведените в научния труд основни теоретични и приложни аспекти.

Форматът на дисертацията и авторефератът, който синтезирано представя структурата и съдържанието на дисертационния труд, отговарят на изискванията за такъв род научни разработки.

Становището акцентира върху два момента:

- педагого-психологическата съдържателна страна на труда;
- показаните умения на кандидата да реализира чрез методологическите му изследователски параметри (постановка, логика, методическа кохерентност) адекватно и с определени теоретико-приложни приноси научно изследване.

3. Съдържателна оценка на труда

Общият обем на дисертационния труд е от 211 страници, включително използвана литература и приложения. Съдържателната част е онагледена с 19 таблици, 27 фигури, 54 таблици в 4 приложения.

Постановъчната част е разработена върху анализа на 101 специализирани източника, от които 61 на кирилица, 43 на латиница и 7 Интернет ресурса, свързани коректно с разглеждания проблем.

Изградена е правилна структура на дисертационното изложение - увод; в четири раздела основна част, съдържаща: теоретична постановка; цел, задачи, методика и организация на изследването; резултати и тяхното обсъждане; обобщени изводи и препоръки.

В структурно-количествено отношение частите са балансирани и показват уменията на Велимира Протогеров да систематизира и представя изследователските си търсения в подходяща текстова форма.

Висока е информираността на автора в основните проблемни области. На базата на анализа на особеностите в развитието на човека в последователното им разглеждане в **първи раздел**: двигателната активност в съвременните условия на живот; съвременен подход към човешкото здраве; цел и задачи на физическото възпитание в образователната система; психичното здраве като компонент на здравето; стрес, справяне със стреса и здраве; физическото възпитание и спортуването като предпоставка за комплексното развитие и здраве на подрастващите; особености в развитието на подрастващите в училищна възраст (от 10 до 18 години); функционални състояния и психо-социални характеристики на юношата, са очертани методологическите основания за изследване на връзката между психичното и физическото състояние на ученици с различно ниво на физическа подготовка и функционално състояние, и степента на детерминираността „физическо“-„психическо“.

Подходящо, в теоретичната част са онагледени чрез схеми и модели разнообразните типове връзки, йерархията им в психолого-педагогически аспект, което я прави прегледна и четивна.

Откроява се авторовата концепция както като връзка между теория и емпирия, така и като ядро на изследването. В такъв контекст логично първата част на дисертацията завършва с формулиране на работна хипотеза: с нарастване на възрастта се повишава детерминираността на психическото и физическото развитие на учениците.

Вторият раздел на дисертационния труд отразява експерименталната постановка и съдържа задължителните компоненти. Целта е декомпозирана в шест изследователски задачи, които докторантът Протогеров решава чрез представените в третия раздел на дисертацията параметри на емпиричното изследване.

Намерена е обектно-предметна област на изследване с възможности за разработване на перспективен и значим проблем за развитие на теорията и практиката на физическото възпитание и спорта на учащи.

Коректно са определени обектът и предметът на експерименталната работа. Целесъобразно с достоверността на констатациите е подбрана извадката за изследването като брой, възраст, профил, експертност - 201 ученици от 3 училища в гр. София от 4., 7., и 10. клас, 30 учители по физическо възпитание и спорт.

Посочен е подходящ инструментариум за измерване, като използваните методи са стандартни за такъв вид изследвания - включват теоретичен анализ на специализирани източници и документи, анкетно проучване, беседа, антропометрия, педагогическо тестване на физическата дееспособност, психологическо тестване, математико-статистически методи.

Анализът на данните от анкетното проучване на учителите по физическо възпитание и спорт е с подчертана приложна значимост, което потвърждава

актуалността на избора на темата - учителите се нуждаят от допълнителни знания относно личните и психичните особености на обучаваните от тях ученици.

В съответствие с основната цел на дисертацията е представената в **третата част** изследователска дейност, в която е отразена интерпретацията на експерименталните резултати.

Анализът на данните от анкетното проучване на учителите показва, че съзнават проецирания характер на педагогическата дейност. Чрез беседа е установено предпочитанието за прилагане на демократичния стил на общуване, в което убеждават и отговорите на анкетираните ученици.

Проведено е проучване на фактори, свързани със здравното състояние и благополучието на ученици от три възрастови групи.

Принос на дисертационния труд са задълбочените изследвания в психологичен план чрез прилагане на методиките: САН, акцентуация на личността и модифицираната методика на Бъс - Дюрки, конкретните и съществени за практиката изводи след всяка от използваните методики, разкритите зависимости между психичните характеристики и взаимовръзките им с показателите за физическа дееспособност.

Закономерността, че при приблизително една четвърт от проследените случаи се установява умерена корелация между психическото и физическото развитие предполага посока на нови изследвания.

Предполагам, че с оглед необходимостта от съпоставяне на получените резултати за физическата дееспособност, в дисертационното изследване е приложена еднаква тестова батерия за различните възрасти. В начална училищна възраст диагностицирането на физическата дееспособност е на база тестова батерия, съдържаща четири теста. От тях два съвпадат с тези, които се провеждат с учениците от прогимназиална и гимназиална степен: бягане на 50 м с висок старт и скок на дължина от място с два крака. Останалите два са съобразени с възрастовите анатомо-физиологични и психични особености на децата - 200 м совалково бягане за издръжливост (както за момчетата, така и за момичетата) и хвърляне на плътна топка (1 kg) с две ръце над глава - за динамична сила на ръце и раменен пояс. В този контекст, считам за некоректна частта от т.4 от препоръките цит.: „... използваният тест бягане на 600 м не е подходящ за тази възрастова група и трябва да бъде променен“.

В дисертационния труд езикът на автора е професионално издържан, стилът съответства на научно-изследователското равнище на мислене, в педагого-психологически аспект понятийният апарат е коректен, онагледяването е прецизно.

Приложенията представят използваните инструменти и показват стремежа да се обхване с пълноценен и адекватен инструментариум многоликостта на проблема. Демонстрирана е висока емпирична изследователска култура.

Освен като иновативни за настоящето, приносите в науката имат смисъл предимно като последици за бъдещето и в настоящото изследване поне в три посоки: ползи за учителите в реалната педагогическа дейност по физическо възпитание и спорт; в методическото усъвършенстване на учебното съдържание; за следващи изследователи на проблемната област.

4. Заключение

Въпреки отправената критична бележка, с убеденост и положителна оценка за

- актуалната и нарастваща значимост на проблематиката за развитието на теорията и практиката на физическото възпитание в Р България,
- перспективната изследователска находка на екипа автор-научен ръководител, адекватно фокусирана в обект-предметна цялост,
- стойностният осмислен и експериментално верифициран използван подход,

• показаните умения за технологическа и методическа коректност в изследователските процедури,

- конкретните теоретико-приложни приноси на дисертационното изследване,
- законосъобразността на процедура,

• сериозната интелектуална подкрепа първоначално на проф. Светлана Димитрова, ДН и в последствие - на научния ръководител доц. Боянка Пенева - Тонева, доктор,

• изследователската настойчивост на кандидатката, проявена при удължения срок на процедурата.

подкрепям основанията на катедра „Теория на физическото възпитание“, излъчила труда до етапа на публичната му защита, и предлагам на Уважаемото жури присъждане на образователната и научна степен „Доктор“ по професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по физическо възпитание, научна специалност „Теория и методика на физическото възпитание и спортната тренировка /вкл. МЛФ/“ на докторант Велимира Гаврилова Стайкова - Протогеровова.

11.05.2016 г.

Член на научното жури

/доц. Веселина Иванова, доктор/